

Mgr Joanna Rachwał

Polski Uniwersytet na Obczyźnie, Londyn, Wielka Brytania

Mniejszości narodowe w Londynie ze szczególnym uwzględnieniem emigracji polskiej

Londyn, jako miejsce szczególne pod względem swojej wielokulturowości, wieloetniczności, obecności wielu narodowości i kultur, jest terenem działań przedsiębiorców, finansistów, ludzi sztuki i nauki z całego świata. Przyciąga też uwagę badaczy z wielu dziedzin, toteż trudno byłoby w krótkim artykule nakreślić zakres i problematykę badań dotyczących mniejszości narodowych miasta Londynu. Mój artykuł będzie zatem miał charakter wybiórczy, przedstawię niektóre dane statystyczne dotyczące emigracji w Londynie, opartej na ostatnim spisie ludności z 2011 r. Zaprezentuję niektóre fakty z historii emigracji Londynu, jednak skupię się głównie na problematyce emigracji polskiej, przedstawiając wybrane zagadnienia z zakresu badań dotyczących jej najnowszej fali, ze szczególnym uwzględnieniem raportu zbiorowego autorstwa prof. J. Eade, dra S. Drinkwater i dra M. Garapicha pt. „Polscy migranci w Londynie”.

O emigracji w Londynie można mówić właściwie od samego początku jego istnienia. Analizując historię Londynu, a szczególnie jego początki, można znaleźć wzmianki na temat osadników z kontynentu europejskiego, chociaż podane źródła mają niekiedy formę zbliżoną do „lokalnych legend”. Jedna z nich mówi np. o przybyłych tu około 1 000 lat przed naszą erą osadnikach z miasta Troi. Inne legendy mówią o kupcach i niewolnikach ciągnących nad Tamizę z kontynentu azjatyckiego i europejskiego u schyłku minionej ery. Nie licząc najeźdźców rzymskich (I–IV w.), migracji saskiej w VI w. oraz najeźdźców duńskich i norweskich Wikingów w X stuleciu naszej ery, jednymi z pierwszych emigrantów w Londynie byli Żydzi, którzy w średniowieczu znaleźli tu swoje schronienie. Do końca XII w. żyli oni w mieście we względnie spokojnych warunkach. Od XIII w. znaleźli się pod coraz większą presją społeczną i gospodarczą. Krucjaty religijne szły w parze z nasileniem się uprzedzeń wobec niechrześcijan. Za innowierstwo wprowadzono wysokie grzywny na miejsce regularnych podatków, co powodowało bardzo duże zadłużenie osadników żydowskich. To z kolei

prowadziło bardzo często do kary pozbawienia wolności lub wydalenia Żydów z miasta. Pod koniec XV w. osadnictwo żydowskie przybrało w Londynie nową formę, związane było to między innymi z wydaleniem ludności żydowskiej z Hiszpanii. Na Wyspach Brytyjskich około 50 tys. Żydów przyjęło chrzest, aby uniknąć wysiedlenia, ale nie da się ukryć, że wśród nich było wielu tzw. Marranos, którzy praktykowali judaizm w tajemnicy¹.

Wiekі XVII i XVIII przyniosły kolejną falę emigracji. Tym razem byli to pierwsi osadnicy z Chin, Karaibów, Afryki. Wiele źródeł wskazuje również na to, że w tym okresie Wielka Brytania była bardzo zaangażowana w handel niewolnikami, czego konsekwencją było pierwsze osadnictwo ludności afrykańskiej w Londynie. W XVI w. Europą wstrząsa ruch reformatorski zapoczątkowany przez Marcina Lutera. W związku z tym do Londynu zaczynają napływać emigranci z wielu krajów europejskich, szukający schronienia przed prześladowaniami religijnymi. Jednymi z pierwszych byli emigranci niemieccy, którzy w Anglii mogli odprawiać swoje obrzędy religijne, jak również kontynuować edukację opartą na założeniach protestantyzmu luterńskiego m.in. w szkołach niedzielnych².

W XIX w. do Londynu przychodzi kolejna fala emigracji, tym razem związana z rozwojem przemysłu oraz napływem taniej siły roboczej, m.in. z Irlandii i Indii. Wtedy znajdujemy również pierwsze wzmianki na temat emigracji polskiej (po upadku Powstania Listopadowego). Kolejną dobrze udokumentowaną falę emigracji polskiej w XX w. była tak zwana emigracja niepodległościowa, która napłynęła do Brytanii w trakcie i po zakończeniu II wojny światowej.

Emigracja ta zdecydowanie różniła się od społeczności polonijnych w innych krajach europejskich w tym okresie. Przybyła na Wyspy Brytyjskie w stosunkowo krótkim czasie, w latach 1939–1947, miała charakter żołnierski, była przede wszystkim emigracją polityczną. Charakterystyczną cechą Polonii brytyjskiej stanowił wysoki odsetek inteligencji, w tym znanych sprzed wojny polityków, mogących odgrywać rolę przywódczą³. Liczebność społeczności polskiej w Wielkiej Brytanii w chwili

---

¹ McAuley Ian, *Ethnic London*, London 1987, s. 115.

² Holmes Colin, *The Peopling London*, London 1993, s. 111.

³ *Emigracja z ziem polskich w XX wieku*, pod red. Adama Koseskiego, Pułtusk 1998, s. 103.

zakończenia wojny szacowana była na 90–95 tys. osób, z których 54 234 pozostawało w wojsku.⁴

Bardzo istotnym wyróżnikiem społeczności emigracyjnej w Wielkiej Brytanii była obecność w okresie wojny polskiego rządu na uchodźstwie – powszechnie uznawanego przez państwa koalicji. Wypowiedzenie uznania dla tego rządu przez większość państw w lipcu 1945 r. nie spowodowało jego likwidacji, a jedynie ograniczenie możliwości działania⁵. Rdzeniem polskiej emigracji powojennej byli ci, którzy pozostali na Zachodzie w celu kontynuowania walki politycznej. Przekonani o tym, że w kraju wszelka opozycja przeciw komunistom zostanie zduszona, uważali oni, że to emigracja będzie miała większy wpływ na przyszłość Polski. Rząd RP na obczyźnie, polskie partie polityczne i inne podobne organizacje miały służyć sprawie polskiej⁶. Wśród Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację, pojawiły się plany działań kolektywnych. Próbowano utrzymać formacje zbrojne i zwarte, a także zorganizowane skupiska polskie, które miały ułatwić wychodźcom ich egzystencję w obcym kraju oraz przeciwdziałać „wtopieniu” się emigrantów w społeczeństwa krajów osiedlenia. Wychodźcy mieli przetrwać do oczekiwanego powstania warunków, który umożliwiłyby im podjęcie walki o Polskę lub powrót do niej. Narzucone wygnanie miało być tylko etapem przejściowym⁷. Podstawowym celem aktywności politycznej Rządu RP na wychodźstwie było więc dążenie do zmian polityczno-ustrojowych i społecznych oraz zwycięski powrót do ojczyzny. Reprezentantów elity politycznej emigracji łączyła wspólna postawa ideologiczna – antykomunizm. Ustrój komunistyczny w Polsce uznali oni za narzucony Polakom wbrew woli i aspiracjom narodu polskiego⁸. Tymon Terlecki w swej książce pt. *Emigracja naszego czasu* pisał m.in.: „Emigracja polska 1945 wychodzi nie tylko z faktu pozytywnego doświadczenia, że niepodległość jest czymś realnym i osiągalnym, ale z faktu sześćoletniej walki w imię niepodległości – nie postulowanej, ale rzeczywiście posiadanej”⁹.

---

⁴ Tamże.

⁵ Dz. cyt. S. 104.

⁶ *Warszawa nad Tamizą*, pod red. Andrzeja Friszke, Warszawa 1994, s. 16.

⁷ Hładkiewicz Wiesław, *Polska elita polityczna w Londynie 1945–1972*, Zielona Góra 1994, s. 111.

⁸ Tamże.

⁹ Terlecki Tymon, *Emigracja naszego czasu*, Lublin 2003, s. 35.

Z przeprowadzonych przeze mnie badań (nieukończonych) nad dwukulturowością osób urodzonych w Wielkiej Brytanii w latach 1945–1980 można wstępnie wywnioskować, że do około 1960 r. społeczeństwo w Polsce wciąż miało nadzieję na zmianę ustrojową w okupowanej Polsce i powrót do kraju. W związku z tym kładziono większy nacisk na naukę kultury i języka polskiego dzieci emigrantów urodzonych po wojnie. Po 1960 r. nadzieja ta zaczyna słabnąć, co uwidacznia się w postawie i słabszej znajomości języka polskiego wśród dzieci emigrantów urodzonych po tym okresie.

Kolejną falę emigracji polskiej przyniosły lata 80. W okresie Solidarności według danych szacunkowych przybyło na Wyspy Brytyjskie około 93 tys. osób, w samym Londynie zamieszkało około 21 tys.¹⁰.

Na podstawie analizy dostępnych materiałów, a przede wszystkim przeprowadzonych wywiadów z przedstawicielami emigracji, nieśmiało wyciągam wnioski o największym odizolowaniu uchodźców tzw. solidarnościowych. Emigracja ta zderzyła się z murem „braku zaufania” ze strony emigracji niepodległościowej. Niepodważalnym faktem jest, że wśród ludzi uciekających przed prześladowaniem władz komunistycznych po 1981 r. na Wyspy Brytyjskie dotarli również agenci komunistyczni w celu inwigilacji diaspory polskiej. Dramat uchodźców solidarnościowych doprowadził do tego, że duży odsetek emigracji odizolował się od życia społecznego i kulturalnego Polonii w Londynie. Następstwem tego było wtopienie się w społeczeństwo brytyjskie oraz odseparowanie się od kultury i języka polskiego.

Kolejna faza emigracji nastąpiła po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. i otwarciu rynku brytyjskiego. Uformowała się wtedy najliczniejsza polska emigracja na Wyspach Brytyjskich, najbardziej zróżnicowana pod względem społecznym. Spis ludności przeprowadzony w 2011 r. szacuje polskie społeczeństwo w Londynie na 158 300 osób, co stanowi 1,94 proc. populacji Londynu. Polskie społeczeństwo stało się przedmiotem zainteresowań oraz wielu badań. Tak np. przeprowadzone zostały badania przez Instytut CRONEM (Center for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism) mieszczący się przy Uniwersytecie Surrey i Uniwersytecie Roehampton w Londynie.

---

¹⁰ *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, pod red. Kazimierza Dopierala, t. 3, Toruń 2003, s. 176.

Badania były finansowane przez brytyjską Radę Badań Społeczno-Ekonomicznych i wykonane między październikiem 2005 r. a wrześniem 2006 r. Prace składały się dwóch komplementarnych części, jakimi była analiza brytyjskich danych statystycznych oraz jakościowe badania terenowe, podczas których drogą wywiadów pogłębionych i obserwacji uczestniczącej zebrano dane dotyczące relacji społecznych, strategii życiowych oraz rozumienia kwestii etniczności i klasy społecznej przez polskich migrantów mieszkających w Londynie¹¹. W dwujęzycznym raporcie sporządzonym przez prof. J. Eade oraz doktorów: Stephena Drinkwotera i Michała Garapicha podjęto podwójną strategię metodologiczną, łącząc metody ilościowe z jakościowymi. Te pierwsze korzystały przede wszystkim z Labour Force Survey (LFS) i brytyjskiego spisu powszechnego. Dane te porównano z danymi Home Office zbieranymi w ramach Workers Registration Scheme. Potwierdzając dokładność LFS, dane z WRS dostarczyły potrzebnych informacji do selekcji respondentów w celu zmaksymalizowania reprezentatywności, co przy populacji migrującej nigdy nie jest możliwe w stu procentach. Jakościowa część danych pochodziła z 50 wywiadów pogłębionych oraz obserwacji uczestniczącej¹².

W raporcie czytamy, że percepcja merytokratycznego i bezklasowego Londynu, jaka generalnie dominuje w narracjach migrantów, zostaje uzupełniona do uznania, że podziały w brytyjskiej stolicy przebiegają wzdłuż granic etnicznych i „rasowych”. W owej etnicznej i „rasowej” hierarchii przynależności respondenci lokują się raczej jako „biali” niż jako Polacy. 54 proc. respondentów wskazuje otwarcie bądź sugeruje, iż bycie „białym” jest istotnym aspektem życia społecznego w Wielkiej Brytanii. Respondenci często wskazują na pozytywny stosunek Anglików do Polaków. Oznacza to, że wchodząc w sieć społecznych i ekonomicznych interakcji ze społeczeństwem brytyjskim, Polacy skłonni są podkreślać własną pozycję w obrębie hierarchii grup etnicznych poprzez zakładaną bliskość z grupą dominującą. Komentarze ze strony części polityków, mediów podkreślające „bliskość” kulturową Polaków ze względu na ich europejskość i religię – implikuje większy dystans do innych społeczno-

---

¹¹ Eade John, Drinkwoter Stephen, Garapich Michał P., *Raport „Polscy migranci w Londynie – Klasa społeczna i etniczność”*, Londyn 2006, s. 2.

¹² Tamże, s. 4.

ści i mniejszości. Jednocześnie należy podkreślić, iż doświadczenie pobytu w wielokulturowym Londynie ma dla większości migrantów charakter pozytywny i wzbogacający poznawczo. 54 proc. migrantów wykazuje wobec pluralizmu etnicznego postawę od entuzjastycznej po pozytywną, traktując go jako jeden z większych plusów i atrakcji miasta. Często wielokulturowość traktowana jest w sposób wzmacniający przekonanie o merytokracyjnym charakterze brytyjskiego rynku pracy na tej zasadzie, że nieistotne jest, skąd kto pochodzi, ale co kto umie. Kontakt z globalnym miastem jest jednym z elementów edukacji i wpisuje się w znaczenie oraz sens rytuału przejścia, jakiego doświadczają młodzi Polacy migrujący do Londynu. Jednocześnie 1/3 badanych ma zdanie przeciwnie i traktuje wielokulturowość brytyjską z dużym dystansem bądź wrogością. Dla nich relatywna etniczna homogeniczność Polski jest naturalnym stanem rzeczy, a opinie na temat pluralizmu etnicznego mają charakter jawnie lub ukrycie rasistowski. Ów szeroki wachlarz postaw dobrze wyraża stosunek do jednego z ważniejszych proberzy podejścia do „rasy” – kwestii endogamii. Pytani o reakcję wobec syna/córki przedstawiających narzeczonego/narzeczoną o innym kolorze skóry, 50 proc. respondentów oświadczyło, iż nie ma to dla nich żadnego znaczenia, 12 proc. nie miała zdania, a 38 proc. była nastawiona negatywnie. Wśród tych ostatnich postawy miały swoje odcienie – od postaw warunkowych, które wskazywały na możliwość pokonania przesądów, do postaw z góry wykluczających możliwość akceptacji podobnej sytuacji.

Życie w wielokulturowym Londynie ma jeszcze inną konsekwencję – z wywiadów wynika, że migranci zaczynają patrzeć na kwestie tolerancji i akceptacji zróżnicowanych stylów życia w Polsce innym, bardziej krytycznym okiem. Blisko 90 proc. uważa, że w Polsce niemożliwa jest sytuacja zaistnienia wielokulturowości w stylu brytyjskim, a ponad połowa twierdzi, iż Polakom brak tolerancji wobec odmienności. Ów samokrytycyzm wskazuje na to, iż respondenci wskutek migracji inaczej patrzą na kwestie zróżnicowania, a życie w Londynie wyposaża ich w społeczne i kognitywne kompetencje do radzenia sobie z wielokulturowością w życiu codziennym. Powyższe uwagi pozwalają stwierdzić, że respondenci szybko przejmują i przyswajają dominującą w brytyjskiej stolicy pragmatyczną postawę tolerancyjnej akceptacji odmienności. Wielokulturowość i pluralizm stylów życia jest doświadczanym w interakcjach z innymi ludźmi faktem codzienności globalnego miasta, a nie abstrakcyjną ideologią. Polscy migranci także w tym przypadku wykazują swoje duże

adaptacyjne zdolności¹³. Obserwatorzy brytyjskiego życia akademickiego podkreślają, że dyskusja dotycząca miejsca imigrantów w życiu publicznym na Wyspach Brytyjskich, tocząca się około 60 lat, przed 20 laty prowadzona była jeszcze głównie przy użyciu „kategorii rasowych”. Według prof. Bogdana Szlachty ten sposób myślenia nieistotny w 2. połowie XX w., został wyparty przez nowe ujęcie wypracowane przez nauki społeczne w ostatniej ćwierci tego stulecia, a dotyczący zagadnień tożsamości grupowych i jednostkowych, etnicznych i kulturowych oraz potrzeb, wyborów, a także praw grupowych i jednostkowych. Ten nowy język, z którego nieco wcześniej zaczęli korzystać badacze kanadyjscy, tacy jak Charles Tylor i Will Kymlicka, odnosząc go do zagadnienia „wielokulturowości”, został użyty w Wielkiej Brytanii m.in. w słynnym Raporcie Perekha, stanowiącym do dziś punkt odniesienia dla niemal wszystkich dyskutujących o tym zjawisku w kraju doświadczonym z jednej strony ruchami wszczętymi w 2011 r. przez grupy imigrantów w miastach północnej Anglii, z drugiej zaś – serią zamachów terrorystycznych 7 lipca 2005 r.¹⁴.

W raporcie przygotowanym pod kierunkiem Lorda Bhikhu Perekh o przyszłości Wielkiej Brytanii (*The Report of the Future of Multi-Ethnic Britain*) z 2000 r., przedstawionym w wersji zrewidowanej w 2004 r., ustalono, że Wielka Brytania ma się stać wieloetnicznym społeczeństwem ze względu na wielość aktualnie współegzystujących na ulicach, w domach i rodzinach tego kraju mieszkańców o różnej tożsamości kulturowej, wyraźnie odmiennej od tej, która spaja jednak i upodabnia do siebie Anglików, Szkotów i Walijszyków¹⁵.

Warto zadać pytanie, jak prezentuje się emigracja polska w kontekście danych statystycznych dotyczących mniejszości etnicznych i narodowych rezydujących w Londynie? Odpowiedzieć na to pytanie pozwala ostatni spis ludności z 2011 r., którego badania dostępne są na stronie (Census 2011), www.statistics.gov.uk (zob. Tabela 1).

W podziale mieszkańców ze względu na etniczność, Polacy włączeni są w dwie grupy – jako „biali Brytyjczycy” albo „pozostali biali” (zob. Tabela 2).

---

¹³ Tamże, s. 16–17.

¹⁴ Szlachta Bogdan, *Faktyczność, Normatywność, Wielokulturowość*, Kraków 2012, s. 151.

¹⁵ Tamże, s. 152.

Tabela 1. Mniejszości narodowe w Londynie według spisu ludności z 2011 r.

Kraj pochodzenia	Liczba mieszkańców	Procent
Wielka Brytania	5 175 677	63,32
Indie	262 247	3,21
Polska	158 300	1,94
Irlandia	129 807	1,59
Nigeria	114 718	1,40
Pakistan	112 457	1,38
Bangladesz	109 948	1,35
Jamajka	87 467	1,07
Sri Lanka	84 542	1,03
Francja	66 654	0,82
Somalia	65 333	0,80
Kenia	64 212	0,79
Stany Zjednoczone	63 920	0,78
Ghana	62 896	0,77
Włochy	62 050	0,76
Turcja	59 596	0,73
Południowa Afryka	57 765	0,71
Niemcy	55 476	0,68
Australia	53 959	0,66
Rumunia	44 848	0,55
Filipiny	44 199	0,54
Portugalia	41 041	0,50
Litwa	39 817	0,49
Chiny	39 452	0,48
Iran	37 339	0,46
Hiszpania	35 880	0,44
Zimbabwe	21 309	0,26
Pozostali	1 023 032	12,52

Źródło: *The UK Population: by ethnic group*, April 2001, Narodowy Spis Powszechny 2001 (Census 2001).

Największą grupą religijną według spisu powszechnego z 2011 r. stanowili chrześcijanie – 48,4 proc. mieszkańców Londynu. W tej grupie

Tabela 2. Podział mieszkańców według grup etnicznych na podstawie spisu powszechnego z 2011 r.

Grupa etniczna	Ilość mieszkańców	Procent
Biali Brytyjczycy	3 669 28	44,9
Biali Irlandczycy	175 974	2,2
Podróżni Irlandczycy	8196	0,1
Pozostali biali	1 033 981	12,6
Mieszani Karaibowie	119 425	1,5
Mieszani Afrykanie	65 479	0,8
Mieszani Azjaci	101 500	1,2
Pozostali miesznani	118 875	(1,5)
Hindusi	542 857	6,6
Pakistańczycy	223 797	2,7
Arabowie	106 020	1,3
Banglijczycy	222 127	2,7
Chińczycy	124 250	1,5
Pozostali Azjaci	398 515	4,9
Czarni Afrykanie	573 93	7,0
Czarni Karaibowie	344 597	4,2
Pozostali czarni	170 112	2,1
Pozostałe grupy etniczne	175 021	2,1

Źródło: *The UK Population: by ethnic group*, April 2001, Narodowy Spis Powszechny 2001 (Census 2001).

znajdują się również Polacy, według danych szacunkowych Polskiej Misji Katolickiej to około 50 tys. osób, (ok. 0,1 proc.) Kolejnymi religiami pod względem liczby wyznawców były: islam – 12,4 proc., hinduizm – 5,0 proc., judaizm – 1,8 proc., sikhizm – 1,5 proc., – buddyzm 1 proc. Inne religie wybrało 0,6 proc. respondentów, niewierzących zaś było 20,7 proc., 8,5 proc. respondentów nie podało swojej religii¹⁶.

Londyn liczy obecnie ponad 8 mln mieszkańców. Statystycznie rzecz biorąc, ponad 1/3 londyńczyków – to emigranci. Ilość języków, którymi posługują się mieszkańcy Londynu, szacuje się na około 300, natomiast

¹⁶ The UK Population: by ethnic group, April 2001. Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2001 (Census 2001), www.statistics.gov.uk [dostęp: 09.04.2010].

grup narodowościowych jest tu ponad 90. Językiem polskim posługuje się około 2 procent mieszkańców Londynu. Należy podkreślić, że dostępne źródła różnie wskazują i interpretują dane.

Zjawisko emigracji podlega sprzecznym interpretacjom i ocenom. Zderzenie kultur, z jednej strony zachodniej, borykającej się z niżem demograficznym, starzeniem się społeczeństw i przewartościowaniem fundamentalnych prawd życia i bytu, z różnorodnością kulturową narodowości napływowych, w naturalny sposób tworzy tygiel kultur, czego skutki odczuwalne są we wszystkich aspektach życia społecznego. Ich praktyczny wymiar stanowią dysproporcje w poziomie życia materialnego pomiędzy narodowościami tzw. starych demokracji i narodowościami napływowymi, które traktowane są zwykle jako tania siła robocza. Jednym z uniwersalnych pojęć opisujących podziały społeczne jest stratyfikacja etniczna, wyrosła na gruncie różnic kulturowych, które nawet na drodze długotrwałej asymilacji nie były możliwe do zaakceptowania przez inne narodowości. Jej źródła poznawcze odnajdujemy w pojęciu stratyfikacji społecznej, które w najogólniejszym pojęciu oznacza uwarstwienie. Stratyfikacja etniczna jest więc rozumiana w kategoriach uwarstwienia różnych grup etnicznych w określonym środowisku kulturowym, prowadzącego do wartościowania narodów i podziału na lepsze i gorsze. Rozwarstwienie etniczne wpływa również na powstawanie dystansów etnicznych, które w najogólniejszym ujęciu demonstruje niechęć jednej grupy etnicznej lub jej przedstawiciela do przedstawicieli innej bądź wszystkich grup etnicznych. Niechęć ta jest oparta na uprzedzeniach i stereotypach narodowościowych, a także na postawach etnocentrycznych, szowinizmie narodowym i innych negatywnych zjawiskach, z rasizmem włącznie¹⁷.

W sytuacji politycznej, w jakiej znalazła się Europa, przy polaryzacji stanowisk i rozbieżności ocen dotyczących zagrożeń i pozytywów, jakie niesie ze sobą emigracja i migracja napływająca z innych stron świata, rodzą się coraz nowsze, wielorakie konflikty. Prowadzone przez media (m.in. przez BBC) i instytucje rządowe sondaże mają bardzo często charakter emocjonalny, wręcz manipulacyjny. Wciąż brak jest wiarygodnych

---

¹⁷ *Grupy dyspozycyjne w obliczu wielkiej Zmiany, Kulturowe i społeczne aspekty funkcjonowania w świetle procesów integracyjnych*, pod red. Jana Maciejewskiego, Marka Bodzianego i Katarzyny Dojwy, Wrocław 2010, s. 42.

badania dotyczących aktualnych problemów emigracyjnych. Brak jest efektywnej polityki emigracyjnej, poprawność polityczna nie ułatwia rozwiązywania problemów. Jako pozytywny można odnotować fakt, że w tak zróżnicowanym narodowościowo mieście jak Londyn, wiele społeczności akceptuje różnice obyczajowe i kulturowe, korzystając jednocześnie z „wielobarwności” narodowej i etnicznej oraz jej wkładu w rozwój nauki, kultury i sztuki Wielkiej Brytanii.

Bibliografia

- 1) Eade John, Drinkwater Stephen, Garapich Michał P., *Raport „Polscy migranci w Londynie – Klasa społeczna i etniczność”*, Wyd. CRONEN, University of Surrey, Londyn 2006, Grant badawczy Economic and Social Research Council, nr: RES-000-22-1294 ESRC.
- 2) *Emigracja z ziem polskich w XX wieku, drogi awansu emigrantów*, pod red. Adama Koseskiego, Pułtusk 1998.
- 3) *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, pod red. Kazimierza Dopierały, t. 3, Toruń 2003.
- 4) Hładkiewicz Wiesław, *Polska elita polityczna w Londynie 1945–1972*, Seria Monografie Nr 73, Zielona Góra 1994.
- 5) Holmes Colin, *The Peopling London*, Edited by Merriam, London 1993.
- 6) Hudson Roger, London, *Portrait of a City*, The Folio Society Ltd., London 1998.
- 7) *Grupy dyspozycyjne w obliczu wielkiej Zmiany, Kulturowe i społeczne aspekty funkcjonowania w świetle procesów integracyjnych*, pod red. Jana Maciejewskiego, Marika Bodzianego i Katarzyny Dojwy, Wrocław 2010.
- 8) McAuley Ian, *Ethnic London*, London 1987.
- 9) Szlachta Bogdan, *Faktyczność, Normatywność, Wielokulturowość*, Kraków 2012.
- 10) Terlecki Tymon, *Emigracja naszego czasu*, Lublin 2003.

Źródła internetowe

- 11) *The UK Population: by ethnic group*, April 2001. „Narodowy Spis Powszechny 2001 (Census 2001)”, www.statistics.gov.uk.

Minorities in London, with special reference to Polish emigration

Summary

This paper examines the diversity of the ethnic minorities in multicultural London. It focuses on different views on of how migration is perceived by the receiving country while not ignoring the perceived risks associated with the ready acceptance of migrants.

The study also explores Polish immigration to post-war Britain and describes the origins of the Polish Diaspora in London.

Keywords: London – History, emigration, ethnic minorities in London, The report “Polish migrant in London”

Lenkų emigracijos atstovai Londono tautinių mažumų kontekste

Santrauka

Šiandieninėje politinėje situacijoje, kurioje mūsų kontinentas atsидūrė dėl vis didėjančių skirtumų vertinant pozityvius ir negatyvius reiškinius, susijusius su emigracija bei migrantų srautais, besiveržiančiais iš įvairių šalių į Europą, būdamas daugiaetnišku ir daugiakultūriu miestu Londonas pasirodė esąs ypatinga vieta. Autorė savo straipsnyje trumpai apibūdina Londono tautines ir etnines mažumas, bet pagrindinį dėmesį skiria lenkų emigracijai ir naujausiems moksliniams tyrimams šioje srityje.

Raktažodžiai: Londono istorija, emigracija, Londono tautinės mažumos, Raportas „Lenkų migrantai Londone“

Mniejszości narodowe w Londynie ze szczególnym uwzględnieniem emigracji polskiej

Streszczenie

W sytuacji politycznej, w jakiej znalazła się Europa, przy polaryzacji stanowisk i rozbieżności ocen dotyczących zagrożeń i pozytywów, jakie niesie ze sobą emigracja i migracja napływająca z różnych stron, Londyn wydaje się być miejscem szczególnym pod względem swojej wielokulturowości, wieloetniczności. Autorka w swoim artykule w wielkim skrócie przedstawia mniejszości narodowe i etniczne w Londynie, opierając się na danych historycznych oraz wynikach powszechnego spisu ludności z 2011 r.

Autorka szczególnie nacisk kładzie na emigrację polską w Londynie, uwzględniając jej trzy najważniejsze fale: niepodległościową, solidarnościową oraz najnowszą, po 2004 r. Odnosnie do ostatniej emigracji, która miała miejsce po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, autorka przedstawia raport prof. Eade J., dra Drinkwater S., dra Garapicha M. „Polscy migranci w Londynie – Klasa społeczna i etniczność” (Wyd. CRONEN, University of Surrey).

Słowa kluczowe: Londyn, historia, emigracja, mniejszości narodowe w Londynie, Raport „Polscy migranci w Londynie”